

1969-ben írta XIV. szimfóniáját *García Lorca, Apollinaire, Kuhelbecker és Rilke* verseire. *Muszorgszkij* műve, A halál dalai és táncai példájának nyomán. Hangjaiból az egyéni elmúlás feletti fájdalom is kihallható, de ennél több is. Hogy mi ez a több, azt így fogalmazta meg a Végrendeletben: rossz az, ha az ember előbb hal meg, mint az ereje elfogy, még rosszabb, ha az ember azért hal meg, mert megölik. XIV. szimfóniám azok ellen szól, akik az embert mézárós módra megölik. Börtöncellákra gondoltam, rettenetes üregekre, ahol élve temettek el embereket, vagy azokra, akik szabadító hangokra figyeltek, akik megőrültek a félelemtől és megbolondultak a rájuk nehezdedő nyomástól. Minderről tudtam.

Lázár Eszter

Aranyalbum, November 3. szombat, Bartók: 16.43

SZÍNHÁZ

Szoknyaszerep – a hatalom

Nem a pártállamról, hanem általában a hatalomról mintáztam a *Sírkő és kakaó*

ként megpróbálkoztam a festészettel, sőt az írással is. Főiskolai felvételi vizsgámon saját műveimet adtam elő. Amikor a bizottság megkérdezte, hogy ki a szerző, széken azt válaszoltam: ismeretlen költő... és jelentőségteljesen mosolyogtam. Nemrég tévéfilm-forgatókönyvet írtam *Harald Pinter* egyik színdarabjából, és beadtam a Fiatal Művészek Stúdiójába. Elfogadták, kifizették a honoráriumot, sőt még a felvételek időpontját is kitűzték, aztán az utolsó pillanatban lemondták az egészet. Kicsit fáj, de nem voltam megsértve. Az ilyesmivel számolnia kell annak, aki nem egyirányú úton, hanem több oldalról egyszerre akar eljutni az érvényesüléshez.

Szerepvágai: elsősorban Pinter nőalakjai állnak közel hozzám, de nagyon remélem, hogy egyszer még eljátszhatom *Tennessee Williams* Az ifjúság édes madara című drámájának főszerepét.

Van-e hobbi: annak nevezhetek mindent, amit csak csinállok, nem pedig munkának. Szeretek – ha jut időm rá – olvasni, sétálni, kirándulni. Szerencsére többnyire jól be tudom osztani az időmet. Rossz nyelvek szerint annyi energia van bennem, hogy az már természetellenes...

Ars poeticája: a hit. Hinni az Istenben és az emberben.

GARAI TAMÁS

főszereplőjét – mondta néhány perccel az egri Gárdonyi Géza Színház bemutatója után az abszurdba hajló komédia szerzője, *Eörsi István*. – Talán ennek tulajdonítható, hogy 1966 óta, amikor megírtam, 1969 óta, amikor először bemutatták, nem veszített aktualitásából. Sőt most talán még időszerűbb, mint akkoriban. Annak idején tudniillik arról volt szó, hogy milyen nehéz, csaknem lehetetlen elviselni az életet a hatalom nyomása alatt, ma már viszont többről: a felszabadulás, a szabadság nehézségeiről is.

Aki mindezek alapján azt hinné, hogy az *Eörsi-darab* valami felhők közé emelkedett társadalomtudományi és erkölcsstani csevegés – szerencsére csalódik. A dramaturgiai alaphelyzet a magyar nyomorúság egyik legjellegzetesebb alakpote: az eltartási szerződés. A szerződő felek valamelyikének élete fogytáig vállalt örök albréleti rabszolgasors, mely azon a mélyen antihumánus, gyalázatos és túrhetetlen biológiai tényen alapszik, hogy az öregek előbb-utóbb meghalnak. *Eörsi* leleménye tulajdonképpen nem több, mint hogy ezt az egyoldalú viszonyt felborítja. Nála nem az „eltartott”, hanem az „eltartó” házaspár esendő és kiszolgáltatott. Ezzel teszi nyilvánvalóvá a szerződésben rejlő intézményes aljasságot.

Főhőse, a kortalanná és nem nélkülvé szipirtyósodott özvegy Toronyné önfelédelt biztonsággal uralkodik eltartóin, a Piti házaspáron, minden lépésüket ellenőrzi, kísérletezik érzelmeikkel, vagyis hatalmat gyakorol rajtuk. És amikor már nem bírják a lélek- és testsenyvesztő nyomorúságot, már készenlétben várnak új rabszolgáit.

Amikor – úgy másfél évtizede – kötetben olvastam a *Sírkő és kakaó*t, épp csak megéreztem benne a politikai párhuzamot. *Éry-Kovács András* egri vendégrendezésének nagy erénye, hogy az abszurd voltában banális történetből erős hangsúllyal csendül ki ez a rejtett tartalom. Amiben igen jelentős része van a Toronyné játzó *M. Horváth József*nek. Kitérő alakítása Brecht álláspontját idézi fel, mely szerint nő férfi és férfit nő tud igazán jól megjeleníteni. A korai, brechtianus *Eörsi-darabban* ez a

„szoknyaszerep” igazi felfedezés. Több mint egy színpadtechnikai eszköz, az „elidegenítő effektus” egyszerű alkalmazása: a gondolkodás útja az igazsághoz. De mindez megint túl fennkölt megfogalmazás egy végignevethető-végigborzongható színházi estéhez. Amely mindenkinek ajánlható egy őszteli (esetleg majd tavaszi) estére, aki nem idegenkedik kifejezetten a gondolkodástól.

Varjas Endre

VIDEO

A kivétel

Sokak szerint *Roman Polanski* nem jó rendező. Ez talán egy kicsit túl szigorú, ezért mondjuk azt: nem a legjobb rendezők egyike. Hirneve és rangja mást sugall, voltak botrányai és merész filmjei, de ha ezeket a filmeket (*Kés a vízben*, *Rosemary's baby*, *Örület*) újranezünk, kevés élményt kínálnak. Döcögnek, sántítanak, helyenként unalmasak. Egyben volt abszolút biztos: remek színészeket tudott megnyerni.

Most mégis cáfolnom kell önmagam, a rendező *A kínai negyed* című filmjét újranezve. Tán tízéves a film, és ha visszagondolunk, hatalmas siker volt. Igaz, akkoriban sokkal többet vártunk; az izgalmakon kívül szerettük, ha a színészek örökbecsű alakítanak, ha hangulatuk van a helyszíneknek és a cselekményesség mellett a produkciónak cseppnyi intellektuális vonzata is van. A *Kínai negyed* valamennyiből jellese vizsgázott. A gyönyörű, hideg, eltökélt *Fay Dunaway* drámai alakítást nyújtott. A történet valamikor a harmincas években játszódik, abban az időben, amikor divatba jöttek a magányos magándetektívek. A *Bogart*-féle figurát *Jack Nicholson* játszotta: nevetséges, szánandó hős volt. A film nyolctizedét bekötött orral játszotta végig, aminél kevés komikusabb dolog képzelhető el, ettől azonban kissé kínaias, azaz elidegenített lett a cselekmény. (Hiába, Po-

lanskinak – ellentétben barátjával, *Bogdanovich*csal – nincs lelke.)

A film elsősorban attól lett maradandó, hogy maga a történet szinte teljes mértékben érdektelen, noha olykor a követhetlenségig bonyolult. Ám egy idő után már nem is fontos követni; eleget, amit a szemünkkel befogadunk. Igazi mozi, igazi látvány, igazi vizuális eszközökkel és nem a cselekménnyel, nem a szavakkal manipuláló film ez. Hatásos, feszes, élvezetes élmény; megunhatatlan. Akár tízszer is megnézhető.

(bagota)

PACSIRTÁK CÉRNA- SZÁLON

A 7 FILM-
ÚJDONSÁGAIBÓL

Színes, szinkronizált
csehszlovák tragikomédia

Rendezte: JIRI MENZEL

TOLDI

Az idő pénz!

A BUDAPEST FILM
VIDEOTÉKA-
HÁLÓZATÁBAN
EGY HELYEN,
TÖBB VIDEOFORGALMAZÓ
LEGFRISSEBB FILMJEI!

GARANTÁLT MINŐSÉGI LETÉTI DÍJ NINCS!

FLÓRIÁN
videotéka

BARTÓK
videotéka

METRO
videotéka

PUSKIN
videotéka

HUNYADI
videotéka

MINDENÜTT
A MOZIBAN!